

سنجش میزان رضایت جوانان روستایی از امکانات روستا (مطالعه موردی: دهستان فیروزآباد شهرستان کرمانشاه)

عبدالحمید پاپ زن¹، مهسا سعدوندی²، سمیره صی محمدی³، فاطمه قربانی پیرعلیدهی^{4*}

¹ دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه، ایران، ² دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه، ایران ³ دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه، ایران، ⁴ دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه، ایران

چکیده

امروزه نقش جوامع روستایی در رسیدن به توسعه پایدار بر کسی پوشیده نیست. جوانان روستایی منابع انسانی مهمی هستند که در صورت تامین شرایط مناسب برای سکونت و فعالیت این قشر در روستا، زمینه تحقق پایداری در جوامع روستایی فراهم خواهد شد. لذا هدف از این مطالعه سنجش میزان رضایتمندی جوانان روستایی از امکانات موجود در روستا می باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل جوانان ساکن در دهستان فیروزآباد شهرستان کرمانشاه بود (N=6240) که حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان 361 نفر برآورد گردید. افراد نمونه به روش تصادفی ساده از 18 روستا انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه‌ی محقق ساخته بود که روایی آن توسط پانل متخصصان و پایایی آن توسط ضریب آلفای کرونباخ تایید شد ($\alpha > 0.76$). بمنظور تحلیل داده ها در بخش توصیفی از آماره های میانگین و درصد فروانی و در بخش استنباطی از آزمون تجزیه واریانس استفاده شد. نتایج نشان داد که میزان رضایت جوانان از امکانات موجود، در روستاهای مختلف تفاوت معناداری دارد. همچنین نتایج نشان داد که در بین 18 روستای مورد مطالعه، جوانان در 9 روستا "ایجاد صنایع تبدیلی نزدیک به روستا" را جهت بهبود وضعیت کشاورزی پیشنهاد نمودند در حالیکه مابقی پاسخگویان "معرفی و آموزش روش های جدید کشاورزی" را مناسب تر دانستند. نتایج این مطالعه می تواند در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری های مربوط به جوانان در برنامه های توسعه روستایی مورد استفاده قرار گیرد.

واژه های کلیدی: جوانان روستایی، رضایت، امکانات روستا

مقدمه

توسعه یافتگی شهری در گرو توسعه یافتگی روستایی است و برعکس. همین نسبت در نظام اقتصادی مطرح است، یعنی بدون توسعه یافتگی کشاورزی نمی توان انتظار توسعه یافتگی شهری داشت (قدیری معصوم و همکاران 1391). بنابراین بمنظور

رسیدن به توسعه یافتگی، توجه به بخش کشاورزی ضروری و اجتناب ناپذیر است. اشتغال در بخش کشاورزی و اهمیت نقش کشاورزی در توسعه اقتصادی از نظریات مهم اقتصاددانان است. پیش از این، بخشی بزرگ از اشتغال جمعیت فعال کشورها به کشاورزی اختصاص داشت؛ اما با رشد صنعت و خدمات، شمار شاغلان در بخش کشاورزی به تدریج کاهش یافت و به بخش های صنعت و خدمات افزوده شد (قاسمی، ۱۳۸۲). علاوه بر کاهش شاغلان بخش کشاورزی، سالخوردگی جمعیت باقی مانده در این بخش موضوع نگران کننده ای است که مستلزم مطالعه و بررسی است.

در این راستا رضانیان (1380) معتقد است که جمعیت شاغل در بخش کشاورزی ایران در مقایسه با سایر بخش ها سالخورده تر است که در صورت تداوم روند سالخوردگی، وضعیت بخش کشاورزی در آینده نگران کننده خواهد شد. با توجه به این که جوانان روستایی سهم قابل توجهی از مهاجران روستایی را تشکیل می دهند، می توان دریافت که مهاجرت های روستا به شهر از مهم ترین دلایل سالخوردگی شاغلان بخش کشاورزی است. اگرچه عوامل اقتصادی و کسب درآمد از عوامل مهمی است که باعث مهاجرت جوانان روستایی به شهر ها می شود اما نیاز ها و دغدغه های دیگر این قشر از جامعه روستایی نباید دور از نظر بماند. بر اساس نتایج باوفورد در سال 1989 جوانان از امیال و آرزوهایی چون شغل، درآمد، شأن و منزلت، موقعیت اجتماعی و یا نوعی خاص از زندگی برخوردارند لذا شناسایی نیازهای جوانان روستایی بایستی جزء مهم و جدانشدنی برنامه ریزی های توسعه اجتماعی باشد (Beauford, 1989).

اولوجاید (2008) در مطالعات خود از جوانان روستایی به عنوان سرمایه های بالقوه برای تحول روستاها از حالت سنتی به بخش فعال و اقتصادی یاد می کند. بنابراین توجه به نیازهای این جوانان و تامین رضایت آنان از روستا امری حائز اهمیت است (Olujide, 2008). بدیهی است بی توجهی به وضعیت جوانان در جوامع روستایی زمینه ساز مهاجرت روزافزون آنها به شهرها خواهد شد. به اعتقاد تقدیسی و شاپورآبادی (1391) یکی از مهمترین چالش های توسعه روستایی از دیدگاه توسعه پایدار در ایران مهاجرت نیروی انسانی از نواحی روستایی است که موجب تضعیف اقتصاد و فرهنگ روستایی و پیرتر شدن شاغلان کشاورزی شده و موجب شده است که فضاهای روستایی وضعیت ناپایداری را نشان دهند. مطالعات قدیری معصوم و همکاران (1391) نشان داد که جوانان به دلایل مختلف اجتماعی - اقتصادی انگیزه ای قوی برای ترک روستا دارند و البته عوامل اجتماعی - فرهنگی نیز نقش مهمی در روستاگریزی جوانان داشته است. روستاگریزی جوانان، روستا را در معرض ناپایداری جمعیتی، عدم تعادل سنی و جنسی جمعیت، کاهش شاخص های توسعه در روستا - نظیر سواد- و مهم تر از همه سالخورده شدن روستاییان و کاهش بهره وری قرار داده و به تعمیق توسعه نیافتگی روستاها انجامیده است.

در مطالعه ای با عنوان «جوانان روستایی منابع فراموش شده» نقش جوانان روستایی را در توسعه روستا مورد بررسی قرار داد. براساس نتایج مطالعه، آموزش رسمی جوانان باید هماهنگ در جهت توسعه روستا فعالیت نماید، همچنین به منظور بهبود وضعیت روستاها آموزشهای غیر رسمی نیز باید برای جوانان روستایی در سطح روستاها مد نظر قرار گیرد (Lindley, 1989) در حالیکه برخی از مطالعات تاکید بیشتری بر آموزش های غیر رسمی دارند و معتقداند که آموزش های غیر رسمی (ترویجی) و فعالیت های اجتماعی نقش مهمی در توسعه فعالیتهای حرفه ای و کاهش مهاجرت جوانان روستایی به نقاط دیگر دارد (Visaria, 1995). Visaria (1995) راهبرد اساسی برای کاهش مهاجرت را گسترش فرصت های اجتماعی و اقتصادی در مناطق روستایی می داند. البته به منظور فراهم نمودن شرایط مطلوب جهت ماندن در روستا توجه همه جانبه به نیازها و علایق جوانان ضروری است؛ چنان که Bajema et al (2002) وجود شرایط آموزشی مناسب، موقعیت اقتصادی مطلوب و گسترش فعالیت های اجتماعی را در افزایش انگیزه جوانان روستایی جهت ماندن در مناطق روستایی و اشتغال در بخش کشاورزی ضروری می دانند. در هر صورت بمنظور پیشگیری از مهاجرت جوانان روستایی به شهر ها بایستی رضایت آنان از محیط و امکانات موجود در روستا مورد بررسی قرار گیرد تا به این ترتیب انتظارات و توقعات این قشر روستایی مشخص گردد. لذا هدف از این مطالعه سنجش میزان رضایت جوانان روستایی از امکانات روستا در دهستان فیروزآباد واقع در شهرستان کرمانشاه می باشد. نتایج این

مطالعه می تواند به عنوان مبنایی برای تخصیص منابع و امکانات در پروژه های توسعه روستایی مورد استفاده قرار گرفته و همچنین در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری های مربوط به جوانان در برنامه های توسعه روستایی موثر واقع شود.

مواد و روش ها

روش تحقیق مورد استفاده در این مطالعه از نظر جهت گیری کلی، کمی است. این تحقیق توصیفی - پیمایشی و از نظر هدف کاربردی است. هدف از مطالعه سنجش میزان رضایت جوانان روستایی از امکانات روستا است که با روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام شد و روایی صوری آن توسط جمعی از متخصصان بررسی و تأیید گردید. جامعه آماری تحقیق را جوانان 15 تا 28 سال دهستان فیروزآباد تشکیل دادند. افراد نمونه از بین 18 روستا در این دهستان انتخاب شده و به سوالات پرسشنامه پاسخ دادند. از مجموع 361 پرسشنامه توزیع شده، تعداد 292 پرسشنامه تکمیل گردید. بمنظور تحلیل داده ها در بخش توصیفی از آماره های میانگین و در صد فراوانی و در بخش استنباطی از آزمون تجزیه واریانس استفاده شد.

نتایج

نتایج این مطالعه نشان داد که میانگین سنی پاسخگویان 23/7 سال با انحراف معیار 0/2 بود. همانطور که در جدول 1 نشان داده شده است بیشترین تعداد پاسخگویان را مردان (67/1 درصد) تشکیل دادند و در حدود نیمی از افراد پاسخگو (55/5 درصد) تحصیلات زیر دیپلم داشتند. علاوه بر این بر اساس یافته های پژوهش، اکثریت پاسخگویان (حدود 36/3 درصد) بیکار بوده و یا به مشاغل غیر از کشاورزی و دامپروری (45/5 درصد) اشتغال دارند.

جدول 1. ویژگی های فردی پاسخگویان

متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
جنسیت	زن	96	32/9
	مرد	196	67/1
تحصیلات	ابتدایی	88	30/1
	سیکل	74	25/3
	دیپلم	105	36
	فوق دیپلم	14	4/8
	لیسانس	11	3/8
شغل	کشاورزی	29	9/9
	دامپروری	24	8/2
	بیکار	106	36/3
	سایر	133	45/5
تمایل به ترک روستا	بلی	153	52/4
	خیر	139	47/6

جدول 2. آزمون F مربوط به رضایت جوانان روستایی از امکانات روستا

سطح معنی داری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	
0/001	24/702	158/793	17	2699/481	مابین گروهی
		6/428	274	1761/351	درون گروهی

کل 4460/832 291

نتایج آزمون تحلیل واریانس، جدول 2 نشان می دهد که میزان رضایت جوانان در روستاهای مختلف در محدوده مورد مطالعه تفاوت معنی داری دارد.

جدول 3. اولویت های جوانان روستایی به منظور بهبود وضعیت کشاورزی در روستا

اعطای وام کم بهره از سوی دولت		ایجاد تشکل های تولیدی و خدماتی (مثل تعاونی)		معرفی و آموزش روش های جدید کشاورزی		ایجاد صنایع تبدیلی نزدیک به روستا		
رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	
2	2/57	3	2/96	4	3/11	1	1/37	سیاهگل 1
3	2/83	2	2/75	4	3/17	1	1/25	علی آباد 2
2	2/32	3	2/77	4	3/55	1	1/36	هلشی 3
2	1/33	3	3	4	4	1	1/67	گامیزج 4
3	2/80	2	2/6	4	3/20	1	1/40	موسی نارنج 5
2	2/50	3	3	2	2/50	1	1	داربید 6
4	3/62	2	2/38	3	2/92	1	1/08	خلیلان علیا 7
3	4	2	2/5	2	2/5	1	1	رویین تن 8
2	2/40	4	3/4	3	3	1	1/20	خلیلان سفلی 9
4	3/63	3	3	1	1/50	2	1/88	کهریز 10
4	4	3	3	1	1	2	2	کاروانه سفلی 11
4	4	3	3	1	1	2	2	نوجوب 11
4	3	2	2/67	1	1/33	3	3	سردار 12
1	1/50	2	3	1	1/50	3	4	سرپوزل 14
2	2/48	3	2/98	1	1/36	4	3/19	میانه 15
2	2/08	3	2/90	1	1/59	4	3/44	شاهداغ 16
2	2	3	3	1	1	4	4	چله علیا 17
2	2/32	3	2/67	1	1/33	4	3/67	احمد آباد 18

همانطور که در جدول 3 مشاهده می شود، نیمی از جوانان ایجاد صنایع تبدیلی نزدیک به روستا را اقدامی مناسب در جهت بهبود وضعیت کشاورزی در روستای خود اعلام نمودند. در 9 روستای دیگر نیز معرفی و آموزش روش های جدید کشاورزی به منظور بهبود وضعیت کشاورزی را انتخاب نمودند. ایجاد تشکل های تولیدی و خدماتی (مثل تعاونی) و وام کم بهره از سوی دولت نیز در اولویت های دوم و سوم قرار گرفتند.

بحث و نتیجه گیری

نیاز ها و انتظارات جوانان روستایی که از منابع انسانی مهم در تحقق توسعه پایدار بشمار می روند، امری در خور توجه است. لذا بررسی میزان رضایت جوانان روستایی از امکانات موجود در روستا و تقویت نقاط قوت و مرتفع نمودن ضعف های موجود در این زمینه می تواند گام موثری در رسیدن به پایداری تلقی گردد. نتایج این مطالعه نشان داد که بیش از نیمی از جوانان روستایی در محدوده مورد مطالعه متمایل به ترک روستای محل سکونت خود می باشند (52/4 درصد).

مطالعه قدیری معصوم و همکاران (1391) نیز نشان داد که در حدود 70 درصد از جوانان روستایی در دهستان دیزمار شهرستان جلفا نیز تمایل زیادی به ترک روستا و مهاجرت به شهر دارد. این بدان معناست که بخش قابل توجهی از این قشر از

جامعه روستایی، از امکانات روستای محل سکونت خود رضایت چندانی ندارند و چنانچه این نارضایتی مورد توجه قرار نگیرد ممکن است به مهاجرت این جوانان به شهرها بیانجامد. نتایج تحلیل واریانس نشان داد که تفاوت معنی داری پیرامون میزان رضایت جوانان از امکانات روستا وجود دارد. این تفاوت می تواند ناشی از وجود تفاوت در امکانات روستاهای مختلف باشد. البته نباید دور از نظر داشت که انتظارات افراد از امکانات محیط زندگی یکسان نیست و این امر نیز بر میزان رضایت از امکانات تاثیر گذار است. در هر حال نارضایتی جوانان روستایی از محیط زندگی به هر دلیلی، می تواند منجر به افزایش مهاجرت به شهرها گردد و به دنبال این گونه مهاجرت، علاوه بر اثرات منفی بر روند پایداری در روستاها، انبوهی از مسائل اجتماعی و اقتصادی به حاشیه شهرها منتقل می شود. بر این اساس رضایت جوانان از امکانات موجود و همچنین انتظارات و توقعات آنان از سطح مطلوب امکانات در محیط روستا موضوعی است که همواره باید مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

از جمله انتظارات جوانان در این مطالعه "ایجاد صنایع تبدیلی نزدیک به روستا" بود. اگرچه تحقق این امر مستلزم صرف زمان و سرمایه قابل توجهی است اما باید توجه داشت که ایجاد چنین امکاناتی در روستا - که بر اساس تقاضای جوامع محلی صورت گیرد- مشارکت فعال این جوامع را به همراه داشته و بازده مناسبی نیز در بر خواهد داشت. از دیگر انتظارات جوانان روستایی در برخی از روستاهای دهستان فیروز آباد شهرستان کرمانشاه، "معرفی و آموزش روش های جدید کشاورزی" بود که اجرای این امر از وظایف نهادهای ترویجی در این منطقه می باشد. با توجه به اهمیت نقش جوانان در رسیدن جوامع روستایی به پایداری، پیشنهاد می شود انتظارات و اولویت های جوانان روستایی در سایر مناطق کشور نیز مورد مطالعه قرار گرفته و در جهت تحقق آن تدابیر لازم در نظر گرفته شود.

منابع

- 1- تقدیسی، احمد و شاپورآبادی، محمد علی. 1391. مهاجرت و سالخوردگی جمعیت روستایی ایران، چالشی فراروی توسعه پایدار روستایی. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال 27، شماره اول، بهار 1391، شماره پیاپی 104.
- 2- رمضانیان، مسعود. 1380. سالخوردگی جمعیت شاغل در بخش کشاورزی ایران: دلایل و پیامدها. اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال 9، شماره 36، ص 207-210.
- 3- قاسمی سیانی، محمد. 1383. اثرات احداث شهرک های صنعتی در نواحی روستایی: مطالعه موردی شهرک صنعتی اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- 4- قدیری معصوم، مجتبی؛ یوسفی، حبیبه؛ اکبر پور سراسکانرود، محمد. 1391. تعارض روستا گریزی جوانان با روند توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان دیزمار غربی شهرستان جلغا). پژوهش های روستایی. سال 3، شماره 2، ص 97-117.

- 5- Bajema, D. H., Miller, W. W., & Williams, D. L. (2002). Aspirations of rural youth. *Journal of Agricultural Education*, volume 43, number 3, 61-71.
- 6- Beauford, E. Y. (1989), "Revitalizing rural America: focus on rural youth". *Southern Rural Sociology* volume.6
- 7- Lindley, W. (1989). Rural youth: A neglected resource. *The Agriculture Education Magazine*, 61(10), 12-14.
- 8- Olujide, M. G. (2008). Attitude of youth towards rural development projects in Lagos State, Nigeria. Retrieved from <http://www.krepublishers.com>, JSS-17-2-163-08-586.

- 9- Visaria, P. (1995). Rural non-farm employment in India: Trends and issues for research. *Indian Journal of Agricultural Economics*, volume 50, number 3, 398-409.

Assessment of satisfaction of rural youth of village facilities (case study: Firooz Abad village Kermanshah township)

Abdolhamid Pap Zan¹, Mahsa Sadvandi², Samireh Seymohammadi³, Fatemeh Ghorbani Piralidehi^{4*}

¹ Associate Professor Department of Agricultural Extension and education campus of Agriculture Razi University, Iran, ²M.sc student of Agricultural Extension and Education campus of Agriculture Razi University, Iran, ³ PHD student of Agricultural Development campus of Agriculture Razi University, Iran , ⁴ PHD student of Agricultural Extension and Education campus of Agriculture Razi University, Iran,

Abstract

Nowadays, rural communities' role in sustainable development is not hidden for everyone. Rural youth are important human resource. By providing appropriate living and working conditions for this group in rural, sustainability in rural communities will be provided. Therefore the purpose of this study was assessment of rural youth's satisfaction degree about village facilities. The population of this study was consisted of youth living in Kermanshah townships' Firooz Abad village (N= 6240). Sample size was estimated 361 by using Morgan table. Samples were selected randomly from 18 villages. Data collection tool was a researcher-made questionnaire which its validity confirmed by a panel of experts and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha coefficient ($\alpha > 0.76$). For data analysis in descriptive statistics part, means and frequency percentage have been used. In inferential statistics, ANOVA test was used. Results indicated that youth satisfaction about existing facilities, were different significantly in various villages. Results showed that among 18 surveyed villages, "creating processing industries near the village" have been proposed by 9 village's youth to improve agriculture, while the rest of the respondents have considered "introducing and teaching new farming techniques" more suitable for its promotion. Results of this study can be used in planning and policy making related to youth in rural development programs.

Key Words: rural youth, satisfaction, village facilities